

Описание специализированного модуля по выбору студента

1	Название специализированного модуля по выбору студента	Историко-культурное и духовное наследие белорусского народа
2	Трудоемкость в зачетных единицах	На специализированный модуль учебным планом отводится 72 часа, в том числе аудиторных 34 часа (лекций-18, семинарских занятий-16).(2 зачётные единицы)
3	Степень, звание, фамилия, имя, отчество преподавателя	кандидат исторических наук, доцент Е.А. Гребень, старший преподаватель С.В. Меньченя, старший преподаватель С.В. Мандрик. старший преподаватель Л.В. Ломако.
4	Цели специализированного модуля по выбору студента	формирование и развитие у студентов целостного представления об историко-культурном духовном наследии как о неотъемлемом элементе системы ценностей белорусского народа на современном этапе его существования и места этого наследия среди общечеловеческих ценностей.
5	Пререквизиты (обязательная дисциплина интегрированного модуля)	Пререквизитом специализированного модуля является интегрированный модуль «Философия»
6	Содержание специализированного модуля по выбору студента	1 Раздзел 1. Беларусь: краіна і людзі. 1.1 Беларускі этнас: гісторыя фарміравання і сучасны стан. Этнічная гісторыя Беларусі да к. XVIII ст. Сацыяльная і рэлігійная структура грамадства. Асноўныя канцэпцыі паходжання беларусаў. Праблема генезісу і лакацыі тэрміна “Русь” і “Белая Русь”. Чорная Русь і летапісная Літва. Этнічныя межы беларусаў. Найстаражытнейшае насельніцтва на тэрыторыі Беларусі. Рассяленне індаеўрапейцаў. Балты і славяне. Супольнасці крывічоў, дрыгвічоў і радзімічаў. Беларускія землі ў складзе ВКЛ і Рэчы Паспалітай. Фарміраванне беларускай народнасці XIV – пач. XVII стст. Этнічная катастрофа сяр. XVII ст. Этнічная самасвядомаць грамадства ў XVI-XVIII стст. Сацыяльны і рэлігійны падзел. Фарміраванне беларускай нацыі. Сучасны стан беларускага грамадства. Асаблівасці развіцця беларускага народа у к. XVIII – п.п. XIX ст. Фарміраванне беларускай літаратурнай мовы. В. Дунін-Марцінкевіч і Ф.Багушэвіч. Змены ў этнічнай свядомасці беларускага народа. Перапіс 1897 г. “Нашаніўскі” перыяд. Лёс беларускага этнаса ў XX ст. Станаўленне незалежнасці Беларусі. Сучасны стан беларускага грамадства. Асаблівасці

	нацыянальнай і культурнай самаідэнтыфікацыі беларусаў. 1.2. Беларусь: геаграфічнае становішча і прыродныя каштоўнасці. Геаграфічнае становішча Беларусі. Помнікі прыроды і прыродныя рэсурсы Беларусі. Разнастайнасць жывёльнага і расліннага свету. Ахова прыроды: заканадаўства, тэорыя і практыка. Сувязь ашчаднага дачынення да прыроды як заклад фізічнага і духоўнага здароўя чалавека. Вопыт узаемадзеяння з прыродай – сродак фармавання духоўна-маральных якасцяў чалавека. 1.3. Менталітэт беларусаў і беларуская мова як духоўна-культурная каштоўнасць. Беларускі народ–менталітэт і нацыянальныя асаблівасці. Уплыў гісторыі і геаграфіі на менталітэт беларусаў. Паняцце нацыянальнага менталітэту і ментальнасці. Ментальнасць і асноўныя сродкі яе перадачы. Менталітэт і карціна свету гістарычнага беларуса. Функцыянаванне менталітэту ў грамадстве. Талерантнасць беларусаў: традыцыйнае і сучаснае разуменне. Імкненне да пошуку ісціны і рэалізацыі яе ў практычным жыцці. Міралюбнасць – адсутнасць пачуцця нацыянальнай перавагі, мірнае суіснаванне з іншымі народамі. Умеранасці ва ўсім, адсутнасць схільнасці да радыкалізму, да цвёрдых рашэнняў. Справядлівасць і сумленнасць. Імкненне да сацыяльнай роўнасці, дапамога якія жывуць у нястачы (талака – сялянская ўзаемадапамога), непрымірымасць да зневажання слабых. Непрыманне прыгнёту і імкненне да волі. Працавітасць як каштоўнасць традыцыйнага беларускага менталітэту, заснаванае на сялянскім паходжанні, працаздольнасць, цягавітасць, гаспадарлівасць. Сямейнасць, кумаўства, імкненне падтрымаць "сваіх", "тутэйшых". Нешматслоўнасць і стрыманасць, адсутнасць схільнасці да бурнага выразу пачуццяў. Адрозненні ў характары беларусаў у залежнасці ад месца пражывання (індывідуалізацыя жыцця ў заходніх абласцях і традыцыі грамады на ўсходзе). Беларуская мова. Мова–асноўны інструмент адукацыі і перадачы сацыяльна-культурнага досведу. Беларуская мова ў сям'і індаеўрапейскіх і славянскіх моў. Характэрныя рысы беларускай мовы. Узнікненне і развіццё беларускай мовы: смаленскія і
--	--

полацкія граматы XIII у. (першыя лінгвістычныя асаблівасці); старабеларуская мова—дзяржаўная мова ВКЛ (дзелявыя дакументы, перапіска, статуты ВКЛ); Біблія і веравучэнне на роднай беларускай мове (Ф. Скарына "Біблія руска", С. Будны "Катэхізіс"), першы пераклад Евангеллі на беларускую мову (В. Цяпінскі); моўная сітуацыя ў Рэчы Паспалітай да падзелаў (рашэнне сойма 1697 г.). Вывучэнне беларускай мовы ў Расійскай імперыі і забарона друкавання на ім кніг. Актывізацыя ўжывання беларускай мовы ў другой палове XIX—пачатку XX ст. Моўная палітыка Польскай Рэспублікі ў Заходняй Беларусі. Палітыка беларусізацыі ў 1920-я гг. у БССР і пашырэнне сферы ўжывання беларускай мовы. Рэформа беларускага правапісу 1933 г. Сучасная моўная сітуацыя і статут беларускай мовы ў Рэспубліцы Беларусь. Беларуская мова як духоўна-культурная каштоўнасць і жывы арганізм.

1.4. Гістарычная памяць і роля асобы ў гісторыі

Паняцце і функцыі гістарычнай памяці. Погляды на ролю асобы ў гісторыі. Фарміраванне беларускага Пантэона: дасягненні і цяжкасці. Рагвалод, Рагнеда, Ізяслаў Уладзіміравіч, Усяслаў Чарадзея, Ефрасіння Полацкая, Кірыла Тураўскі, Рыгор Цамблак; вялікія князі літоўскія Міндоўт, Гедымін, Альгерд і Вітаўт; Францыск Скарына, Мікалай Гусоўскі, Васіль Цяпінскі, Сымон Будны, Леў Сапега, Канстанцін Астрожскі, Мялецій Смярыцкі, Сімеон Полацкі, Тадэвуш Касцюшка, Георгій Каніскі, Іван Грыгаровіч; Міхал Клеафас Агінскі, Адам Міцкевіч, Станіслаў Манюшка, Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч, Кастусь Каліноўскі, Напалеон Орда, Ян Хруцкі, Францішак Багушэвіч, Іван і Антон Луцкевічы, Алаіза Пашкевіч (Цётка), Янка Купала, Якуб Колас, Максім Багдановіч, Ігнат Дамейка, Мікалай Судзілоўскі, Ян Чэрскі, Павел Сухой, Дзмітрый Жылуновіч, Вацлаў Ластоўскі, Марк Антонаўскі, Ігар Сікорскі, Казімір Малевіч, Марк Шагал, Іосіф Гашкевіч, Аляксандр Чыжэўскі, Соф'я Ковалевская, Жарэс Алфёраў, Пётр Клімук, Уладзімір Коваленка, Луіс Барт Майер, Сяргей Грахоўскі, Уладзімір Караткевіч, Васіль Быкаў.

Раздзел 2. Сістэма светапогляду, жыццёвых арыенціраў і маральных каштоўнасцей беларускага грамадства

2.1. Сістэма светапогляду, жыццёвых арыенціраў

і маральных каштоўнасцей беларускага грамадства

Сістэма светапогляду насельніцтва Беларусі ў дахрысціянскі час. Фарміраванне сярэдневечнага хрысціянскага светапогляду. Хрысціянскія асветнікі: Ефрасіння Полацкая, Клімент Смаляціч, Кірыла Тураўскі, Аўраамій Смаленскі

Спецыфіка айчыннага Адраджэння і гуманізму. Францыск Скарына: анталогія і гнасеалогія, вучэнне аб чалавеку, палітыка-прававыя погляды. Мікалай Гусоўскі: прырода і чалавек, этычныя погляды, сацыяльна-палітычныя погляды. Міхалон Ліцвін. Андрэй Валан: аб суадносінах палітыкі, маралі і права. Леў Сапега: сацыяльна-палітычныя погляды. Сымон Будны: анталогія, гнасеалогія, вера і розум, дыялектыка, вучэнне аб чалавеку і грамадстве, ідэя духоўна-маральнай волі. Васіль Цяпінскі: аб праве народа на развіццё сваёй культуры і мовы.

Пётр Скарга: сацыяльна-палітычныя погляды. Стэфан і Лаўрын Зізаніі: асветніцкі гуманізм. Мялецій Смятрыцкі: унія: супраць і за, вучэнне аб волі, вучэнне аб грамадстве. Афанасій Філіповіч: сацыяльна-палітычныя погляды. Казімір Лышчынскі: філасофскі матэрыялізм, атэізм. Сімеон Полацкі: аб месцы філасофіі ў жыцці чалавека і дзяржавы, вучэнне аб быцці і спазнанні, вучэнне аб чалавеку, сацыяльна-палітычныя погляды. Андрэй Белабоцкі: вучэнне аб "існасці", аб мітусні і жыцці чалавека. Георгій Каніскі: анталогія, гнасеалогія, вучэнне аб чалавеку і грамадстве. Схаластычная філасофія ў Беларусі: Войцех Тылкоўскі, Адам Краснадэмбскі, Лука Залускі. Эклетычная філасофія ў Беларусі: Антон Скарульскі, Станіслаў Шадурскі і Бенедыкт Дабшэвіч. Філасофія Асветніцтва: Казімір Нарбут, Аніёл Довгірд, Марцін Почабут, Ян Снядэцкі.

Фізіякраты. Філасофскія погляды таемных студэнцкіх грамадстваў Віленскага ўніверсітэта (філаматы, філарэты, "прамяністыя"). Гегелеўская ідэя развіцця ў філасофскай думцы Беларусі (І. Быхавец, Ф. Бохвіц, А. Марцінкоўскі, Э. Жэлігоўскі). Ідэалогія заходнерусізма ў Беларусі. Філасофія рэвалюцыйнага дэмакратызму: Кастусь Каліноўскі, Францішак Багушэвіч, Максім Багдановіч, Цётка (Алаіза Пашкевіч), Янка Купала, Якуб Колас. Рэлігійная філасофія ў Беларусі пачатку XX стагоддзя. Філасофія нацыянальнага адраджэння: Ігнат Абдзіраловіч (Канчэўскі), Уладзімір Самойла (Суліма), Вацлаў Ластоўскі, Аляксандр Цвікевіч.

Філасофская думка Беларусі ў савецкі і постсавецкі перыяды.

Крызіс савецкай ідэалогіі і сістэмы каштоўнасцей савецкага грамадства: пошукі і дасягненні. Сістэма жыццёвых арыенціраў сучаснага беларускага грамадства.

Раздел 3. Умовы фарміравання і захавання гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі

3.1. Гісторыка-культурныя каштоўнасці Беларусі.

Вызначэнне паняцця “гісторыка-культурная спадчына”. Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь. Віды гісторыка-культурных каштоўнасцяў. Матэрыяльныя і нематэрыяльныя гісторыка-культурныя каштоўнасці. Катэгорыі гісторыка-культурных каштоўнасцяў.

Матэрыяльныя гісторыка-культурныя каштоўнасці. Рухомыя і нерухомыя матэрыяльныя гісторыка-культурныя каштоўнасці. Запаветныя мясціны. Помнікі археалогіі (стаянкі першабытнага чалавека, гарадзішчы, сярэднявечныя замкі і гарады, курганныя могільнікі, капішчы і інш.), помнікі архітэктуры (цэрквы, касцёлы, мячэці, сінагогі, палацавыя комплексы, аб’екты народнага дойлідства і інш.), помнікі гісторыі (будынкі і іншыя аб’екты, звязаныя з найважнейшымі гістарычнымі падзеямі, развіццём грамадства і дзяржавы, з развіццём культуры, з жыццём палітычных, дзяржаўных, ваенных дзеячаў, дзеячаў навукі, літаратуры і мастацтва), помнікі мастацтва (творы выяўленчага, дэкаратыўна-прыкладнага і іншых відаў мастацтва).

Нематэрыяльныя гісторыка-культурныя каштоўнасці: звычаі, традыцыі, абрады, фальклор (вусная народная творчасць), мова, яе дыялекты, змест геральдычных, тапанімічных аб’ектаў і твораў народнага мастацтва (народнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва) і інш.

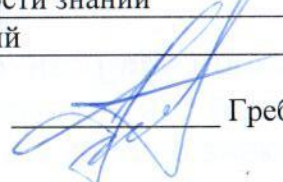
Праблема захавання гісторыка-культурнай спадчыны: гісторыя пытання. Закон Рэспублікі Беларусь “Аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны”. Рэспубліканскія і міжнародныя органы па ахове гісторыка-культурнай спадчыны (Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, ЮНЭСКО). Праблема рэстытуцыі гісторыка-культурных каштоўнасцей.

3.2. Роля этнаканфесійнага фактара ў фарміраванні гісторыка-культурнай спадчыны

		беларускага народа. Канфесійная гісторыя Беларусі. Прыняцце хрысціянства на Русі і распаўсюджанне хрысціянства на тэрыторыі Беларусі. Асноўныя хрысціянскія канфесіі ў Беларусі: праваслаўе, каталіцтва, пратэстантызм, уніяцтва. Асноўныя этапы гісторыі праваслаўнай царквы. Распаўсюджанне каталіцтва ў Беларусі (Крэўская ўнія). Распаўсюджанне пратэстантызму ў Беларусі ў сярэдзіне XVI ст. Сучасны канфесійны стан у Рэспубліцы Беларусь. Асноўныя прынцыпы дзяржаўнай рэлігійнай палітыкі. Рэлігіі нацыянальных меншасцяў: іўдаізм, іслам, стараабраднасць. З’ўленне першых іўдзейскіх і мусульманскіх абшчын у Беларусі. Нацыянальныя меншасці ў Беларусі і іх роля ў фарміраванні гісторыка-культурнай спадчыны беларускай нацыі. Вызначэнне паняцця “нацыянальная меншасць”. Асноўныя нацыянальныя меншасці ў Беларусі і асаблівасці іх матэрыяльнай і духоўнай культуры: яўрэі, татары, палякі, украінцы, літоўцы, латышы, рускія. Месцы кампактнага пражывання прадстаўнікоў нацыянальных меншасцяў. “Традыцыйныя” нацыянальныя меншасці і “новыя дыяспары” ў сучаснай Рэспубліцы Беларусь. Асноўныя прынцыпы дзяржаўнай палітыкі ў адносінах да прадстаўнікоў нацыянальных меншасцяў. Роля нацыянальных меншасцяў у фарміраванні гісторыка-культурнай спадчыны беларускай нацыі. 3.3. Беларуская культура ў сусветным кантэксце. Беларускае замежжа. Вызначэнне тэрмінаў “замежжа” і “дыяспара”. Этапы фарміравання беларускага замежжа. Прычыны і абставіны перасялення беларусаў за межы этнічнага арэалу: эканамічныя, палітычныя, ваенныя і г.д. Месцы кампактнага пражывання беларусаў у свеце. Беларускія культурныя і навуковыя арганізацыі за мяжой. Згуртаванне беларусаў свету “Бацькаўшчына”. Дзяржаўная палітыка Рэспублікі Беларусь у дачыненні да суайчыннікаў за мяжой. Уклад беларусаў у сусветную культуру.
7	Рекомендуемая литература	- Гісторыя Беларусі: курс лекцый. Ч. 1: Са старажытных часоў да канца XVIII ст. / І. П. Крэнь і інш.; рэдкал.: П. І. Брыгадзін – Мінск: РІВШ БДУ, 2000. – 656 с. - Гісторыя Беларусі: курс лекцый. У 2-х ч. Ч. 2:

		XIX–XX стагоддзі / П. І. Брыгадзін і інш.; БДУ, ГрДУ імя Я. Купалы, рэдкал.: П. І. Брыгадзін [і інш.]. – Мінск: РІВШ БДУ, 2002. – 656 с. 3. Гісторыя Беларусі: падручнік для студ. вну: у 2 ч. Ч. 1: Ад старажытных часоў па люты 1917 г. / Я. К. Новік [і інш.]; пад рэд. Я. К. Новіка, Г. С. Марцуля. – 3-е выд., дапрац. і дап. – Мінск: Вышэйшая школа, 2007. – 400 с. 4. Гісторыя Беларусі: падручнік для студ. вну: у 2 ч. Ч. 2: Люты 1917 г. – 2006 г. / Я. К. Новік [і інш.]; пад рэд. Я. К. Новіка і Г. С. Марцуля. – 3-е выд., дапрац. і дап. – Мінск: Вышэйшая школа, 2007. – 448 с. 5. Гісторыя Беларусі ў кантэксце сусветных цывілізацый: вучэбны дапаможнік / В. І. Галубовіч [і др.]; пад рэд. В. І. Галубовіча, Ю. М. Бохана. – 2-е выд. – Мінск: Экаперспектыва, 2006. – 589 с. 6. Козел, А. А. Філасофская мысль Беларусі: учеб. пособие для студ. философских спец. вузов / А. А. Козел. – Минск: Амалфея, 2004. – 352 с. 7. Новік, Я. К. Гісторыя Беларусі. Ад старажытных часоў па 2008 г.: вучэб. дапаможнік для студ. вну / Я. К. Новік, І. Л. Качалаў, Н. Я. Новік; пад рэд. Я. К. Новіка. – Мінск: Вышэйшая школа, 2009. – 512 с. 8. Падокшын, С. А. Беларуская думка ў кантэксце гісторыі і культуры / С. А. Падокшын. – Мінск.: Беларуская навука, 2003. – 315 с. 9. Чигринов, П. Г. Очерки истории Беларусі: учебное пособие для студ. вузов / П. Г. Чигринов. – 3-е изд., испр. – Минск: Вышэйшая школа, 2007. – 464 с. 10. Шалькевіч, В. Ф. Гісторыя палітычнай і прававой думкі Беларусі / В. Ф. Шалькевіч, Дз. В. Мазарчук. – Мінск, 2005. – 103 с.
8	Методы преподавания	Компаративный, проблемный, диалогово-эвристический, наглядный, метод формирования личностной значимости знаний
9	Язык обучения	Белорусский, русский

Заведующий кафедрой

 Гребень Е.А.